

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног родитеља и име	Растић, Ертекин, Амер
Датум и место рођења	13.11.1991. Скопље
Основне студије	
Универзитет	Државни универзитет у Новом Пазару
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Општи
Звање	Дипломирани економиста
Година уписа	2010/2011.
Година завршетка	2013/2014.
Просечна оцена	9,06

Магистарске студије, магистарске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Рачуноводство, ревизија и финансијско управљање
Звање	Магистар економиста
Година уписа	2014/2015.
Година завршетка	2015/2016.
Просечна оцена	9,41
Научна област	Економија
Наслов завршног рада	Савремени модели управљања перформансама предузећа као информациони основ за реализацију конкурентских стратегија

Докторске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Рачуноводство, ревизија и финансијско управљање
Година уписа	2016.
Остварен број ЕСПБ бодова	120
Просечна оцена	8,82

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске дисертације	Утицај нематеријалне активе на пословно-финансијске перформансе предузећа
Име и презиме ментора, звање	Татјана Стевановић, редовни професор
Број и датум добијања сагласности за тему докторске дисертације	8/18-01-009/21-015, 08.12.2021.

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна	418 (389 нумерисаних)
Број поглавља	4
Број слика (шема, графикона)	50
Број табела	85
Број прилога	4

**ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА
који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације**

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p>Stevanović, T., Rastić, A. „Accounting treatment of brand as an intangible asset of enterprises“, <i>Economic Outlook</i>, Vol 21, No 2, Faculty of Economics, University of Priština, 2019, pp. 65-78.</p> <p><i>Модерна економија се квалификује као економија у којој доминира знање, креативност, висока технологија или на финансијском језику, нематеријална акција. Нематеријална акција је кључна детерминанта у креирању вредности и новчаних токова предузећа. Бренд као део нематеријалне акције носи значајну улогу у позиционирању предузећа. Бренд представља композитни креиран од акције која се односи на ауторска права, патенте, везе са клијентима, know-how, квалитет, репутацију предузећа и друго. Будући да бренд није укључен у ширење финансијског рачуноводства (као елемент признавања унутар МРС38), у раду се тумачи акцијелна методологија и могућности рачуноводственог праћења и обухватања бренда.</i></p>	M52
2	<p>Rastić, A., Đukić, T., Stevanović, T. „Računovodstveni tretman i uticaj nematerijalne aktive na kreiranje novčanih tokova“, <i>Contemporary economic trends: technological development and challenges of competitiveness</i>, 50-th International Scientific Conference, Faculty of Economics, University of Niš, 18 October, 2019, str. 299-308.</p> <p><i>У новој економији знања предузећа су значајно обојена знањем-интензивном нематеријалном акцијом постојећих софистициране технологије, знања, уходаних софтверских система рада, ентузијазма, креативности и компетентности радне снаге и снажне репутације. Трешман нематеријалне акције путем рачуноводствених конвенција је парцијалан, обухватајући само онај њен део који испуњава критеријуме прекознајљивости.</i></p> <p><i>Тенденције рачуноводствених стандарда одликују се фокусом на онај део нематеријалне акције који може бити поуздание идентификован, одмерен и признат у оквиру пословних књига. Имплицитно се да је велики део нематеријалне акције изолован и скривен од акцијелне рачуноводствене праксе. У том погледу многи аутори заинтересовани су за трешман овој обимнијој портифолија нематеријалне акције у односу на нематеријалну акцију детерминисану рачуноводственим стандардима. Истраживачи су у овој области предложили алтернативне рачуноводствене трешмане нематеријалне акције како би се слика предузећа комплетирала заједно са нормативном праксом извештавања. Као резултат тога настали су бројни модели који идентификују нематеријалну акцију, мере је и обелодањују у извештајима, постоје VAIC модела, Scorecard модела итд. Ради квалитетније увида у утицај нематеријалне акције на креирање будућих новчаних токова предлаже се употреба обе врсте показатеља, акруалних и пошовинских.</i></p>	M33
3	<p>Rastić, A., Stevanović, T., Antić, L. „Intangible assets impact on sustainable growth rate of enterprises in the Republic of Serbia“, <i>Facta Universitatis. Series: Economics and Organization</i>, 2021, 18, p. 383-396.</p> <p><i>Улога и значај нематеријалне имовине снажно корелирају са дигиталном економијом или прецизније концепцијом Индустрија 4.0. Индустрија 4.0 карактеристична обимна аутоматизација, роботизација у производњи и сфери услуга, повећање продуктивности радне снаге, смањење антропоцентричности утицаја на животну средину и све већа потражња за високо специјализованом радном снагом, посебно у области информационе технологије. Знање и информације представљају полазну тачку за креирање вредности у данашњој привреди. Одржива конкурентност предузећа се стога остварује на основу ефикасних образаца експлоатације нематеријалне акције, и у великој мери је детерминисана одрживом стајом раста (енг. Sustainable Growth Rate, SGR). SGR се односи на максималну стају раста коју предузеће може постићи без мобилисања додатних средстава у виду задужења. У раду се испитује утицај нематеријалне акције, формиране VAIC моделом на SGR предузећа у Србији, а искоришћен је и Хилтсов (1977) модел SGR. На основу резултата вишеструке стандардне регресионе анализе идентификован је значајан позитиван утицај нематеријалне акције на SGR предузећа. Идентификован је и негативан утицај физичке имовине на SGR, међутим, утицај није статистички значајан. У нашој земљи није забележена ситуација која анализира утицај нематеријалне акције на SGR, што је својерасан мотив будућим истраживачима.</i></p>	M52
4	<p>Растич, А., Стевановић, Т., Сталетовић, М. „Рачуноводствено мерење нематеријалне акције применом VAIC™ модела“, <i>Трендови у пословању</i>, 2/2022, 10, стр. 65-73.</p> <p><i>Унутар науке о управљању, дуго влада правило да оно што можеш мерити, тиме можеш и управљати. Са савременим рачуноводством, мерење у вези са нематеријалном акцијом објашњено је кроз два делокруја, кроз делокруј финансијског и делокруј управљачког рачуноводства. За делокруј финансијског рачуноводства, база правила која се везује за акцијелност признавања, мерења и обелодањивања нематеријалне акције осмишљена је кроз рачуноводствене стандарде МРС 38 и МСФИ 3. Збој неуспешности у књижењу доброј дела нематеријалне акције, који не стиже услове за признавање, развијени су специјални модели управљачког рачуноводства. Често цитиран модел у литератури за мерење ефикасности нематеријалне акције, збој своје једносавности и блискости са рачуноводственом рачуном анализом и компаративношћу са економијом знања јесте модел Кофицијент интелектуално додате вредности или скраћено VAIC модел (енг. Value Added Intellectual Coefficient). Концепцијалност VAIC модела саздана је на промишљању да коришћење нематеријалне акције заједно са физичким и финансијским капиталом доприноси креирању додате вредности за предузеће. У складу са добијеним резултатима истраживања, најпрофитабилнији десет предузећа у Србији, према публикацији АПР-а, остварује креирање вредности ефикасном експлоатацијом људског и структурног капитала, као компоненти нематеријалне акције.</i></p>	M52
5	<p>Rastić A. „Uticaj nematerijalne aktive na poslovno-finansijske performanse preduzeća, pregled literature“, <i>Zbornik radova sa naučno-stručne konferencije sa međunarodnim učešćem „Trendovi u poslovanju 2022“</i>, Kruševac.</p> <p><i>Последњих година интерес истраживача праћују око уиврђивања везе између улагања у нематеријалну акцију и пословно-финансијских резултата које предузећа остварују. Корелирање између нематеријалне акције и финансијских резултата предузећа се испитује економетријским анализама. Различитост у истраживањима представља формално изражавања нематеријалне акције у економетријским моделима и одабир пословно финансијских перформанси. Прегледом литературе, у највећем броју земаља уиврђена је позитивна веза између VAIC коефицијент нематеријалне акције и пословно-финансијских перформанси. Сврха уиврђивања везе јесте да се менаџменту предузећа обезбеди евиденција о томе која акција креира вредност у предузећу. Позициони утицај појединих компоненти нематеријалне акције на пословно-финансијске перформансе представља сигнал менаџменту да стимулише и распореди улагања предузећа.</i></p>	M33

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.

ДА

Кандидат Амер Растић испуњава све услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета у Нишу и Статутом Економског факултета у Нишу. У складу са Стандардима и процедурама за обезбеђење квалитета у поступку уписа, организовања и завршетка докторских академских студија и израде и одбране завршног рада – докторске дисертације, Економског факултета у Нишу, кандидат је извршио све предиспитне и испитне обавезе на докторским академским студијама, презентовао резултате истраживања у вези са пријавом теме докторске дисертације на докторандским колоквијумима и пријавио тему докторске дисертације за коју је добио сагласност од стране Економског факултета у Нишу и Универзитета у Нишу (*Одлука НСВ број 8/18-01-009/21-015, 08.12.2021. године*).

Кандидат је у складу са Правилником о поступку давања сагласности на одлуку о усвајању теме докторске дисертације и на одлуку о усвајању извештаја о урађеној докторској дисертацији Факултету предао Захтев за одређивање Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације, као и одговарајући број примерака урађене докторске дисертације. Комисија је утврдила да кандидат испуњава услове дефинисане Правилником о поступку припреме и условима за одбрану докторске дисертације Универзитета у Нишу. Кандидат Амер Растић је аутор научног рада објављеног у домаћем часопису са листе Министарства надлежног за науку и првопотписани аутор научног рада објављеног у часопису који издаје Економски факултет, Универзитета у Нишу.

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (*по 500 речи*)

Докторску дисертацију, поред увода, закључка и литературе чине четири повезана поглавља.

Прво поглавље, под називом *Нематеријална акција – резултат развоја дигиталне економије*, посвећено је објашњењу нове верзије развоја индустрије, коју карактеришу обимна аутоматизација, роботизација у производњи и услужној сфери, увећање ефикасности радне снаге и уопште ефективности у предузећима, редукција антропошког утицаја на окружење применом штедљиве технологије и увећање тражње за високо интелектуално оспособљеном радном снагом, нарочито у сфери информационих технологија. Дигитална економија, са иманентном производном, комуникационом и информационом технологијом, детерминише значајно увећање улагања предузећа у нематеријалну активу. У коначном, ово је довело до стварања нових модела пословања предузећа, који се односе на послове електронске трговине, сервисе плаћања, продају софтвера, онлајн оглашавања, послове *cloud* рачунарства, алгоритамске трговине и платформског умрежавања. У овом делу представљене су и концептуалне основе нематеријалне активе као новог извора креирања вредности у предузећима. Концептуалне основе се односе на њено дефинисање, законитости по којима делује и начине стицања нематеријалне активе.

Друго поглавље, под називом *Рачуноводствено признавање, мерење и обелодањивање нематеријалне активе*, објашњава финансијско-рачуноводствено, са једне, и управљачко-рачуноводствено праћење и обухватање нематеријалне активе предузећа, са друге стране. Сходно прецизној регулативи, финансијско рачуноводство је оспособљено за признавање, мерење и обелодањивање нематеријалне имовине настале интерним и екстерним генерисањем. Услед прецизне регулативе и природе нематеријалне активе, њен одређени део оправдано остаје необухваћен у пословним књигама и тиме небилансиран у билансу стања. Са друге стране, биланс успеха је у потпуности очувао своју улогу јер добитком рефлектује ефектуирање експлоатације нематеријалне имовине различитим шемама. Управљачко рачуноводство, применом различитих модела специјално намењених за обрачун нематеријалне активе, додатно расветљава њену квантификацију. У оквиру њих, посебно се издваја VAIC модел, који омогућава обрачун нематеријалне активе према коефицијентима ефикасности њене употребе. Научна литература из рачуноводства је, међугим, отишла и корак даље повезујући ове коефицијенте са релевантним пословно-финансијским перформансама. Овакав емпиријски приступ спроведен је и у докторској дисертацији.

У трећем поглављу, под називом *Нематеријална акција и пословно-финансијске перформансе предузећа*, објашњено је место нематеријалне активе у холистичком управљању предузећем, мерење стратегијских и оперативних перформанси, као и интегрисање мера перформанси нематеријалне активе у систем мера перформанси предузећа. За интегрисање мера перформанси нематеријалне активе у систем мера перформанси предузећа, од пресудне важности је њихово кореспондирање са пословно-финансијским перформансама предузећа, које може бити базирано на улагањима у нематеријалну активу, која повећавају пословно-финансијске перформансе или на дигиталним облицима нематеријалне активе који не захтевају додатна улагања. Дигитални облици се односе на *IT* решења смештена у интернет бази са укодираним наредбама за извршење захтева корисника, чиме директно могу утицати на повећање пословно-финансијских перформанси.

У четвртном поглављу, под називом *Емпиријско истраживање односа нематеријалне активе и пословно-финансијских перформанси у предузећима Републике Србије*, употребом VAIC модела, кандидат истражује однос нематеријалне активе и пословно-финансијских перформанси у најпрофитабилнијем делу укупне привреде наше земље за период 2015-2019. Ово поглавље најпре садржи преглед претходних емпиријских истраживања односа нематеријалне активе и пословно-финансијских перформанси на основу података из привреда земаља европског континента, евроазијског простора, Америке и земаља азијског и афричког простора. У емпиријској анализи се, на основу статистичке технике вишеструке стандардне регресионе анализе, утврђују стање и перспективе односа нематеријалне активе и пословно-финансијских перформанси у предузећима Републике Србије.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (go 200 речи)

Кандидат је у докторској дисертацији као научни циљ свог истраживања поставио квалитативну и квантитативну анализу утицаја нематеријалне активе и њених перформанси на пословно-финансијске перформансе предузећа у Републици Србији. На основу увида у написану докторку дисертацију, можемо закључити да је тај циљ успешно постигнут.

Осим тога, кандидат је остварио и постављене посебне циљеве истраживања, који се односе на истицање значаја нематеријалне активе у ери развоја дигиталне економије, прадстављање могућности финансијског и управљачког рачуноводства за признавање, мерење и обелодањивање нематеријалне активе, истраживање стратегијских и оперативних мера перформанси нематеријалне активе и њихових каузалних веза са пословно-финансијским перформансама предузећа, емпиријско истраживање везе нематеријалне активе и њених мера перформанси са пословно-финансијским перформансама предузећа у Републици Србији, као и опис смера и интензитета утицаја нематеријалне активе и њених перформанси на пословно-финансијске перформансе предузећа у Републици Србији. Комисија сматра да ова докторска дисертација садржи и корисне препоруке у вези са квалитетнијим креирањем и експлоатацијом нематеријалне активе у циљу остварења бољих пословно-финансијских перформанси предузећа.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (go 200 речи)

Допринос докторске дисертације огледа се у пружању целовитог увида у значај нематеријалне активе, као и њен утицај на пословно-финансијске перформансе предузећа. С тим у вези, садржај докторске дисертације указује на: нормативни приступ у третирању нематеријалне активе у различитим ситуацијама и облицима у којима се она јавља; на улогу финансијског и управљачког рачуноводства у обухватању нематеријалне активе; на потребу за алтернативним рачуноводственим механизмима као допуном финансијско-рачуноводственој инфраструктури у обухватању нематеријалне активе; на постојање статистичке везе између улагања у нематеријалну активу и њене експлоатације са једне стране и пословно-финансијских перформанси са друге стране.

Теоријски допринос докторске дисертације огледа се у систематизацији знања о значају нематеријалне активе, као и резултата претходних истраживања. Резултати емпиријских истраживања представљају посебан допринос докторске дисертације, јер обезбеђују адекватне доказе о утицају нематеријалне активе на пословно-финансијске перформансе предузећа у Републици Србији.

Оцена самосталности научног рада кандидата (go 100 речи)

Комисија оцењује да је кандидат Амер Растих у свим фазама израде докторске дисертације показао истраживачку зрелост и самосталност у научном раду. Кандидат је уз сугестије менторске комисије дефинисао предмет и циљеве истраживања, а у складу са тим и структуру докторске дисертације. На основу релевантне литературе и законодавних решења из области управљања нематеријалном активом, кандидат је дао добар теоријски основ овом истраживању. Реализовано емпиријско истраживање утемељено на таквој основи омогућило је тестирање дефинисаних хипотеза и анализу добијених резултата. Резултати теоријске и емпиријске анализе у докторској дисертацији су омогућили да кандидат самостално формулише закључке и предложи одређене препоруке, које су од значаја за теорију и пословну праксу.

ЗАКЉУЧАК (go 100 речи)

На основу детаљне анализе садржаја, коришћених метода, као и остварених циљева и доприноса истраживања, Комисија констатује да је докторска дисертација резултат самосталног научног истраживања кандидата и да представља значајан научни допринос. Докторска дисертација је урађена у складу са Законом, Статутом Универзитета у Нишу и Статутом Економског факултета у Нишу.

Сходно томе, Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију кандидата Амера Растиха под називом „Утицај нематеријалне активе на пословно-финансијске перформансе предузећа“ и предлаже Наставно-научном већу Економског факултета у Нишу да прихвати Извештај о оцени докторске дисертације и одобри његову јавну одбрану.

КОМИСИЈА

Број одлуке ННВ о именовању Комисије

8/18-01-007/21-014

Датум именовања Комисије

17.09.2021.

Р. бр.	Име и презиме, звање	Потпис
1.	Тадија Ђукић, редовни професор Рачуноводство, ревизија и пословне финансије (Ужа научна област)	председник Економски факултет Универзитета у Нишу (Установа у којој је запослен)
	Татјана Стевановић, редовни професор Рачуноводство, ревизија и пословне финансије (Научна област)	ментор, члан Економски факултет Универзитета у Нишу (Установа у којој је запослен)

3.	Мирјана Тодоровић, редовни професор		члан
	Рачуноводство, ревизија и пословне финансије	Економски факултет Универзитета у Крагујевцу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
4.	Др Љиља Антић, редовни професор		члан
	Рачуноводство, ревизија и пословне финансије	Економски факултет Универзитета у Нишу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
5.	Др Бојана Новићевић Чечевић, ванредни професор		члан
	Рачуноводство, ревизија и пословне финансије	Економски факултет Универзитета у Нишу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
<p>Датум и место: 09.03.2023. Ниш</p>			